

BARTHA GUSZTÁV

AZ ÚT

HÁROM EGYFELVONÁSOS

1. SEHONNAN SEHOVÁ

*„Ámde futja minden itt az útját.
Magam vagyok. Jó, rossz egyre jut.
Elúrhodott a farizeusság.
Az élet nem lakodalmas út.”*

Borisz Paszternak: Hamlet

Szereplők: Anya
Ákos

Szín: lakótelepi lakás szovjet érában gyártott bútorzattal, tárgyakkal telezsúfolt nagyszobája. Jobb oldalon ajtó, a balon ablak. Az utóbbi alá felszerelt gázkonvektor és a kisasztalon lévő laptop jelzi, hogy a millió már jócskán túllépett az idő.

Odakint alkonyodik. A félhomályos szobában az Anya pokróccal fülig betakarózva fekszik a rekamién, Ákos a szekrény sor előtt álló fotelban gubbaszt.

Ákos: Vörös az ég alj, holnap szeles idő lesz.

Anya nyögdecse a másik oldalára fordul.

Ákos: Az utcai árusoknál tizenkét hernyóba kerül egy kiló alma. A piacon a disznóhús kilója... (*Legyint.*) Törölve. A hétszeres gázáremelés nálam is betette a kisajtót. (*Nevetgélve.*) A munkahelyemen változott a rezsím. Az új főorvos egyfolytában intézkedik. Például szabadságolta a betegeket. Napközben kedvükre korzózhatnak a városban. Ebéd megspórolva. Hogy most valóban létezik olyan törvény Ukrajnában, hogy csak az ön- és közveszélyes elmebetegek tarthatók zárt osztályon, sem én, sem Anita nem nézett még utána. De ha van is ilyen rendelkezés, nem azért szavazták meg, hogy odahaza a főnökség és a konyhán dolgozók disznói gyorsan és gömbölyűbbre hízzanak.

Anya (*a takaró alól, álmos hangon*): Kevés ecet, pici cukor, pár szem krumpli... Olga megadta a kétszáz hriveny tartozását? Nem? Tőled kéreget?

Ákos: Szem tablettát, gyenge altatót.

Anya: Szegénynek nem szegény, ezerétszáz hriveny a nyugdíja. Meg ilyen rokkant, olyan veterán, a rezsijét az állam állja, ő meg kódul mellékesen.

Ákos: Nem nevezném koldulásnak, ez valami hagyományféle az ukránoknál. A lakótelepen minden etáznak¹ meg van a maga egy-két Olgája. Lehet, így jelzik a szomszédoknak, hogy belenyugodtak a sorsukba, tudják, hol a helyük az özvegyasszonyoknak. Nem úgy, mint egyesek.

Anya (*ledobja magáról a takarót*): Nem volt elég, ott akarod folytatni, ahol a múltkor abbahagytad!? Nem szorulok erkölcscsőszre! Se a tanácsaidra! Tíz évem van hátra a nyugdíjig.

Ákos: Pontosabban hét.

Anya: Tíz!

Ákos (*rövid szünet után*): Ezt ismered, anya? Az agresszív kismalac bemegy a kocsmába... (*Nevet.*) Jó! Kurva jó vice!

Anya (*felül*): Pokolba a kismalacoddal, Ákos! Mennyi a havi rezsid?

Ákos: Cikória ötszáz hernyák.

Anya: Viccelsz?

Ákos (*az ujjain számol*): Vízdíj, szemétdíj, a kommunális² megint postázott egy hetven hrivenyről szóló számlát, az a múltkorival együtt száznegyven...

Anya: Miért nem fizeted be?

Ákos: Nem ettem bolondgombát. Attól, hogy kísérőlevélben az áll, hogy beivegezték a lépcsőházi ajtót, ablakokat, pótolták az ellopott villanyégőket, a háztömb előtt a csatornanyílás fedelét és a többi, még nem jelenti azt, hogy meg is csinálták. Naná, hogy a lépcsőház ugyanolyan töksötét és huzatos, mint volt, és ahányszor csak elhaladok a fedetlen aknanyílás mellett, még mindig azon malmozok (*nevet*), hogy vajon a hányas számú lépcsőház hányadik emeleti lakója zuhant a trutymóba. Nyitnom kellene egy fogadóirodát, nem gondolod?

Anya: Nehogy bíróság legyen a vége.

Ákos: Akkor a tárgyalás a futballstadionban fog lezajlani, mert a lakótelepiek fél hernyákot se hajlandóak befizetni. Hol tartottam? Az etyere plusz petyere az egyenlő majdnem háromszázzal, és akkor ehhez jön még gáz- és a villanyszámla.

Anya: Mínusz a szubvenció³.

Ákos: Nincs mínusz hullá nulla hetes.

Anya (*felül*): Hogy-hogy nincs?!

Ákos: A szesz olcsóbb, mint szex. Nem kell ajándékot venni, moziba vinni... Se egy kisbaszott mozi, se egy buger⁴ king!

Anya: Torkig vagyok a humoroddal!

Ákos: Jobb, mint Janizni, Pesten nyalizni...

Anya (*riadtan*): Nem, nem, nem... igaz!

Ákos: Mi nem, nem igaz?

Anya: Péterke más, mint a... Vezető állása van egy nagy cégnél.

Ákos: Mit vezet, targoncát?

Anya: He-he...

Ákos: Bocsi!

Anya: Hiszed, nem, hosszú távra tervezi a kapcsolatunkat, szándékában áll... Egyszóval, amint túl lesz a bírósági hercehurcán, feleségül vesz.

Ákos: Ahogy a Sándorka és a többi. Egyiknek ápolónő kell, a másiknak szajha. Péterkénél mi az ábra? Kérdezem, mert tegnapelőtt még azt telefonáltad, hogy minden oké, úszol a boldogságban, mindenszentekig nem látogatsz haza, és lám, itt vagy. Baj, gond csepp se. Legalább míg a munkában vagyok, az előszobában nem kell bekapcsolva hagynom a rádiót. Ja, ha holnap nem is, mert vasárnap lesz, de hétfőn mindenképp felkapsz magadra valami egyszerűbb ruhát, és elsétálsz a szociális osztályra. Tudod, nem csíplik az autogramomat.

Anya: Érthetőbben nem lehetne?

Ákos: Papíron te bérléd a lakást, neked kell kérvényezned a szubvenciót, és aláírni, aláíratni a városházán néhány dokumentnek⁵. Felesleges túljátszanod a szánni való özvegyet, és ez egyszer a hazudozás sem ér. Állítólag egyeztetik az adatokat, és ha valami nem stimmel, vissza minden, és ráadásul jól megbüntettek.

Anya (*feláll, derekát masszírozva az ablakhoz sántikál*): Csak ne esne az eső, gyűlölöm az esős időt! (*Ákos felé fordul.*) Ákos, nagyon hazug vagyok?

Ákos: A hazudozás valóban nem ér.

Anya (*megigazítja a függőnyt*): A falubelijeji visszamondták, hogy a drágalátos anyósom azzal szomszédol, hogy pazarló vagyok. Nem, nem pazarló: préda. (*Elváltotatott hangon.*) Unokáim feje fölül a házat, el a kocsit, a szép új bútort, mindent elprédált a nagycságosasszony. Nem nagycságos, nagycságos...

Ákos (*emelt hangon*): És nincs igaza!?

Anya: Nem vagyok süket!

Ákos: Nem azért kérdeztem, hogy bosszantsalak. Illene bevállalnod az igazságot, egyszer-egyszer!

Telefoncsengés.

Anya (*a rekamiénál terem, padlóra dobál párnát, pokrócot*): Kapcsold fel azt a kibaszott villanyt!

Ákos felkapcsolja az állólámpát. A lámpaernyőben apró zöld halacszkák úszkálnak körbe-körbe.

Anya: *Hol a fenébe cseng!?* (A kisasztalon heverő retikülje tartalmát a rekamiéra borítja.) *Megvan!* (Ákoshoz.) *Pofát súlyba!* (Affektálva.) *Szia, szia Icuca!*

– Idehaza, persze. Csapon sikerült elérnem a menetrendszerű autóbust. Vonattal még valahol félúton...

– Á, már tudomásod van róla!

– Igen, Péterkének hívják, és nagyon, nagyon aranyos. Virággal várt az állomáson, képzeld!

Ákos (halkan): *És virgáccsal búcsúzott.*

Anya (háta fordít Ákosnak, közelebb sétál az ajtóhoz): *Pesterzsébeten. Irtóra nagy házban, irtóra...*

– Villamosmegálló a ház ellőtt, és a konyha is szuper.

– Mosogatógép persze hogy... Azon a környéken nem konyha, amelyekben nincs.

– Ki?

– Erika lányom? Á, nagyon szépen élnek az urával, és ha az unokáimat látnád, hogy milyen aranyoskák és csoda okoskák! Egyszerűen nem lehet velük betelni.

– Mindenük megvan. A vejem véletlenül megemlítette, hogy csak disznóból több mint ötvenet hizlalnak a telepükön. Ebből hármat saját részre. Képzelheted, micsoda terület-terület asztalkámmal vártak.

Ákos (halkan): *Le sem igen ültettek.*

Anya: Péterke is nagyon szereti az állatokat. Két kutyuskája van, és egy nagy akváriuma, tele apró, mindenféle színű halacszkákkal. Csuda szépen mutatnak a nappaliban.

– Hogy a kutyuskák milyen fajták? Hát... hát nagyok.

– Nem, nem tömpe az orruk, inkább hosszú. És... és munka sétáltatni, pórázon tartani...

Ákos (halkan): *A dögöket.*

– Sajnos kicsike az udvar.

– Az agár kutyát, azt ismerem, van itt egy házban, lent a harmadikon.

– Milyen is a színük? Olyan szürkés, vereses foltokkal...

– Igazad lehet, biztosan vadászkutyák.

– Kutyatápon. A halacszkákat haltápon, és rendszeresen, mindig ugyanabban az időben kell etetni.

– Kitalpaltam pár nap szabit, ha nem jön semmi közbe, szerda hajnalban indulok. Icukám, hiszed, nem hiszed, Péterke percenként telefonál.

Ákos fejszóválva feláll.

Anya: Ákos fiam ezúttal sem méltóztatott semmit elintézni. Muszáj volt hazajönnöm. Hétfőn okvetlen be kell mennem a városházára, meg... na...

– Igen, a bíróságra.

– Persze, az örökösödési ügyben, persze.

– Alkalomadtán megdumcsizzuk...

– Kedden az Ellában? Jó! Várlak! Puszi, puszi...

Ákos (leül a rekamiéra): *Megálmodta, hogy idehaza vagy, vagy a kémei jelentették?*

Anya: *Nem tudja a kényességtől hová legyen! (Széttárja a karját.) Nem és nem tudok rájönni, hogyan tudta betenni a lötyyedt fenekét az úri jómódba! Valamivel zsarolhatja az öreg trottyot. Vajon mivel? Nincs ötleted?*

Ákos (énekel): *„Egyiknek sikerül, a másiknak nem...”* Ja, mióta terjeszted az örökösödési baromságot? Ne add az értetlent! Azt, azt, amit az Icludnak karattoltál. Mikor ötölted ki? Meg egyáltalán, mi a fenének? Fejezd be egyszer és mindenkorra a szarkavarást, elég volt! Meg egyáltalán, kinek az örökségből akarnál jussolni? Netán ebből a lakásból? Hát ez nem igaz!

Anya (vállvonogatva): *Muszáj minden szavamat szó szerint vened?*

Ákos (dühösen): *Nem semmi! Keresztanyám, azaz a sógornőd ránk bízta, hogy legyen hol laknunk, az anyósától örökölt lakást ingyen és bérmentve, erre te hálából felmászol az asztalra. Milyen jogon?!*

Anya (hebegve-habogva): *Ha abban a körben forgolódnál...*

Ákos (felcsattan): *Szarok a körödre!*

Anya: Megértettem. Akkor dicsekedjek el Icukának azzal, hogy azért látogatok haza olyan sűrűn, hogy kórházból elo... bocsánat, elcsórt gyógyszereket hordhassak át a határon?! Egy szavadba kerül. Mire vársz? Ki vele, Ákos fiam!

Szünet.

Anya (mély sóhajjal): *Erika elhanyagolja magát, hovatovább úgy néz ki, mint egy hajléktalan.*

Ákos: Ha azt vesszük, mindhárman azok vagyunk.

Anya ingerülten retiküljébe gyömöszöli a rekamiéra szórt tárgyakat.

Ákos: Story. Anita utána keresett főorvos úrnak az Interneten. A nevének a kezdőbetűje sem szerepelt az Ukrajnában...

Anya: Most valahogy nagyon nem tud érdekelni a főorvosod!

Ákos: ... Az Ukrajnában az elmúlt tíz év során diplomát szerzett pszichiáterek névsorában. Állítólag, vagyis azt terjeszti, hogy külföldön járt egyetemre, onnan hozta haza a fene nagy szaktudását. Magyarán, vettem egy diplomát, ti meg kinyalhatjátok...

Anya: A boltban nem győzte magát kipanaszzkodni.

Ákos: Kicsoda?

Anya: Hát Erika.

Ákos: A kisebbik basziszdász az, hogy jövő héttől a szanitécek⁶ huszonnégy órás ügyelet helyet, tizenkét órázni fognak. A nagyobbik gubanc: a főorvos úr sasszemmel tartja a gyógyszerek és injekciók vételezését, felhasználását. Nem adok egy hónapot, az osztály szanitéc nélkül marad.

Anya (Ierogyik Ákos mellé): *Ott akarja hagyni az urát. Szál ruhában, karján a két gyerekkel... Szakasztott apád.*

Ákos: Eleddig, hogyhogy nem újságoltad még el, hogy apám el akart hagyni?

Anya: Dehogyan akart! Az önfejtésre értem. Hányszor, de hányszor elmagyaráztam Erikának, hogy a falu nem város, hogy a falusiak nem úgy élnek, nem aszerint ítélnék, mint a városiak. Falra hányt borsó. Neki juszt is Imre kellett.

Ákos: Ön dönt, troá... Franciául van.

Anya: Emlékszel, a munkatársára, a kis fizikatanárra? Tucat szám vásárolta, ajándékozta Erikának a tábláscsokoládét.

Ákos: Istvánra? A Tibi csokoládét? Hogyne emlékeznek.

Anya: Vagy négy éve elkerült a faluból. És képzeld, tavalyelőtt igazgatóhelyettesé nevezték ki a járási központ egyik iskolájában. Maholnap igazgató. Igazgatóné válhatott volna Erikából, ha rám hallgat. De nem, ő szerelemből és... és mindenáron kondásné óhajtott lenni. Elérte, amit akart!

Hosszú szünet.

Ákos: Hála neked.

Anya: Ha telefonálna, vagy netán e-mailt küldene, nem leszel elérhető, nem válaszolsz! Megígéred?

Ákos (fejét a kezébe temetve): *Ahhoz meg kell változtatnom az e-mail címemet.*

Anya: Változtasd meg! Erikának időre van szüksége, hogy lecsillapodjon.

Ákos: Neked kellene.

Anya: A boltból jövet azzal fenyegetőzött, ha már minden kötél szakad, begyógyszerezi a gyerekeit, végül magát... Elege van az ingyen szolgáltatásból, hogy az ura, a kocsmától hazáig rendre azt óbégatja, hogy a felesége egy szétbaszott ukrán kurva.

Ákos: Álljon meg a nászmenet! Imre a vécébe is kocsival jár, nem beszélve arról, hogyha megkívánja, a pincéjében hektószám vedelhetné a bort. Más itt a probléma, egészen más. Hogy Erika el akar jönni, addig stim.

Anya: Hová? Nővérszálaláson élek, oda nem vehetem magamhoz. Tudod te, hogy menyibe kerül most Pesten egy albérlet?! Hazá meg hová jönne.

Ákos: *Ide például. (Feláll.) Elég a meséből! Mennyi pénzt kértél kölcsön Imrétől? Százezret? Kétszázzezret. Egymillió forintot? (Hóna alá veszi a laptopot, elindul az ajtó felé). Szóval sokat. (Megfordul.) Imre persze nem adott, mire te telefonon teleduruzsoltad a húgom fejét az uradnál többet érdemelnél dumáddal. És még ki tudja mivel. Nem csoda, hogy szegény lázadozik, vesztébe készül rohanni. Anya, anya, a nagyravágyás teljesen elvette az eszed!*

Anya (gúnyosan): *Neked meg a nagy szerelem! Tudod, mi lesz te az Anitának, miután elvégezte az orvosi egyetemet, még tetve se, nem hogy az ura. Jobb híján jár veled, vagyis a pénzeddel. Aminek a vastagját – kórházi állásomat, börtönt kockáztatva –, a gyógyszer sefttel, én reszketem össze.*

Ákos (visszafordul, ingerülten anyja elé tartja a kinyitott laptopot): *Látod a fényképet?! Nézzed csak, nézd! Ez Anita. Egyszer meg nem kérdezted, hol él, hogy tanul, kik a szülei és a többi! Vagy hogy milyen... Mindegy! Képes vagy-e te egyáltalán önmagadon kívül másokra is odafigyelni?! Szeretni... Fenét tudsz te szeretni! Szívfájdalom nélkül felélsz magad körül mindent! Egy... egy Olga, felhitelezte a fél lakótelepet, hogy sírkövet állíthasson az urának. Bezzeg te, ha nem lenne halottak napja, felé se néznél apám sírjának. Ez a szomorú igazság. (Lerakja a laptopot a kisasztalra és az ablakhoz lép.)*

Szünet.

Anya (előkeresi a zsebkendőjét): *Hazugság! Amit a mamád állít, az is szemenszedett hazugság!*

Ákos (leül a fotelba): *Itt mindenki hazudik, éljen az igazság!*

Anya: He-he-e! Mikor vizsgaidőszakban tízesével vásároltam levélborítékot azzal, hogy száz dollárt kell adni ennek, kétszázat annak, mamád egyszer se mondta: nagyon sokba lehet máma a tanulás, nesze jányom ötszáz hriveny, oszd e', oszt add oda a két unokámnak. Nem, könnyebb volt szomszédolni, átkozni engem, hogy időnap előtt sírba tettem a mérnök fiát? Nem mentegetni akarom magam, mert jutott a pénzből Erika lakodalmára és a többire is. De ha nem adom el a házat, Erika az életbe' nem szerez kémia szakos tanári diplomát. Nem azért, mert rosszul tanult, csak mert itt, és ezt te is pontosan tudod, ha nem kened a

kereket, nem fut szekér. Rólad szólva, kenőpénz híján, végképp nem fejezed be meducsit⁷. Remek egy tanuló, viccesen vicces voltál már akkor is, mondhatom!

Szünet.

Ákos: Story...

Anya: *Elég mára! Fáradt vagyok, Ákos, nagyon fáradt. (Végigdől a rekamién, és teljesen betakarózik.)*

Vége.

Nagybereg, 2016

Jegyzetek:

⁰ Illyés Gyula fordítása.

¹ Lépcsőháznak.

² Közösségi házkiszolgálás.

³ Állami segély.

⁴ Paraszt.

⁵ Hivatalos okmányoknak.

⁶ Betegápolók.

⁷ Egészségügyi Szakközépiskola.

